

**สรุปบทเรียนการพัฒนาความรู้
หลักการจริยธรรม ธรรมาภิบาล และข้อกำหนดในการประยุกต์ใช้ AI
(AI Governance & Ethics)**

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) นางสาวชามาศ ต่ายหัดง ตำแหน่ง นักวิทยาศาสตร์ชำนาญการพิเศษ
สังกัด กลุ่มวิจัยเคมีดิน สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ดิน
วันที่อบรม 2 สิงหาคม 2569

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1. เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของจริยธรรมและการกำกับดูแล AI ผ่านกรณีศึกษาต่างๆ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคม ธุรกิจ และชีวิตประจำวัน
2. เพื่อทำความเข้าใจหลักการและแนวทางจริยธรรม AI ระดับสากล รวมถึงแนวทางที่ใช้ในประเทศไทย เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการกำกับดูแล AI ในองค์กร ตั้งแต่การวางโครงสร้างการบริหาร ความรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้อง ไปจนถึงการบริหารความเสี่ยงจากการใช้ AI

สรุปบทเรียน

หลักการจริยธรรม AI คือ หลักในการออกแบบ พัฒนา และกำกับดูแล AI ให้มีพฤติกรรมหรือผลลัพธ์จากการทำงานสอดคล้องตามหลักการจริยธรรมหรือหลักการอันดีที่พึงปฏิบัติตามบริบท การนำ AI ไปประยุกต์ใช้ เพื่อประโยชน์ดังนี้

- การเติบโตอย่างทั่วถึง การพัฒนาอย่างยั่งยืน และความเป็นอยู่ที่ดี
- เคารพสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรม
- ความโปร่งใส ตรวจสอบได้
- ความมั่นคงปลอดภัย และเชื่อถือได้
- ความรับผิดชอบ

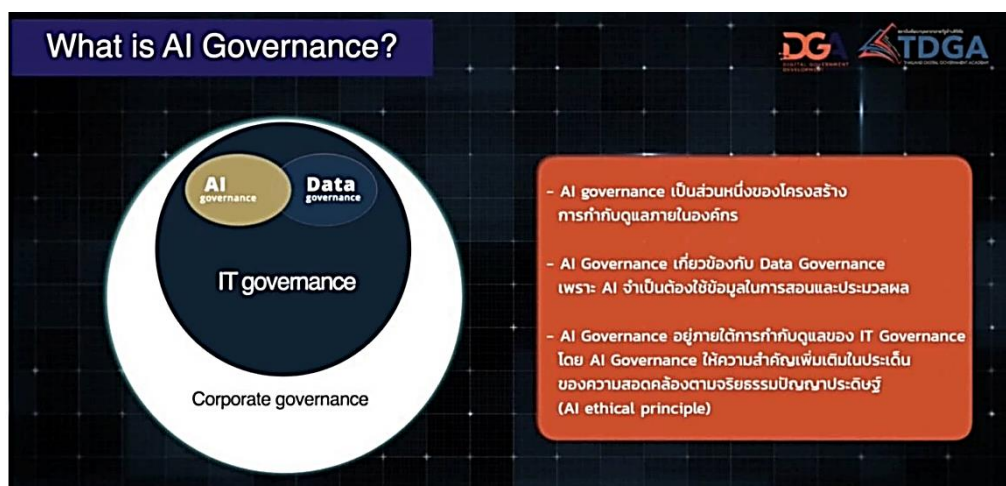
หลักการจริยธรรม AI ของประเทศไทย ประกอบด้วย

- ความสามารถในการแข่งขัน และการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- ความสอดคล้องกับกฎหมาย จริยธรรม และมาตรฐานสากล
- ความโปร่งใส และภาระความรับผิดชอบ
- ความมั่นคงปลอดภัย และความเป็นส่วนตัว
- ความเท่าเทียม หลากหลาย ครอบคลุม และเป็นธรรม
- ความน่าเชื่อถือ

7 หลักจริยธรรม AI ประกอบด้วย

- ความเป็นธรรมและการลอคิต คือ การทำให้มั่นใจว่าระบบ AI จะไม่เลือกปฏิบัติ หรือมีอคติต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดโดยเฉพาะ
- ความโปร่งใสและการอธิบายที่มาได้ คือ การทำให้ระบบ AI สามารถเข้าใจได้โดยการให้คำอธิบายที่มาของการตัดสินใจหรือการกระทำของระบบ

- ความรับผิดชอบและความรับผิดชอบ คือ การสร้างธรรมาภิบาลข้อมูลเพื่อกำหนดความรับผิดชอบ เมื่อระบบ AI ก่อให้เกิดความเสียหายหรือตัดสินใจผิดพลาด
- ความเป็นส่วนตัวและสิทธิในข้อมูล คือ การปกป้องข้อมูลผู้ใช้ และการออกแบบระบบ AI ที่บริหารจัดการและประมวลผลข้อมูลในลักษณะที่เคารพสิทธิความเป็นส่วนตัวและกฎระเบียบ การคุ้มครองข้อมูล องค์กรส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติตาม PDPA จะมีความพร้อมสำหรับข้อนี้
- ความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือ คือ การพัฒนาระบบ AI ที่มีความปลอดภัย น่าเชื่อถือ และปราศจากผลที่ไม่ได้ตั้งใจหรือความเสี่ยงรวมถึงการโจมตี
- ผลกระทบและประโยชน์ต่อสังคม คือ การพิจารณาผลกระทบที่กว้างขึ้นของระบบ AI ต่อสังคม โดยมุ่งเน้นการสร้างประโยชน์เชิงบวกต่อความเป็นอยู่ที่ดีของสังคม
- การควบคุมและความเป็นอิสระของมนุษย์ คือ การกำหนดว่ามนุษย์ยังคงควบคุมระบบ AI และระบบเหล่านี้ไม่จำกัดความเป็นอิสระ ศักดิ์ศรี และอำนาจในการตัดสินใจของมนุษย์

ภาพที่ 1 แสดงความหมายของ AI Governance

ธรรมาภิบาลในการประยุกต์ใช้ AI (AI Governance) ประกอบด้วย

1. AI Governance Structure การกำหนดโครงสร้างการกำกับดูแล
 - 1.1 AI Governance Council: คณะกรรมการกำกับดูแลการประยุกต์ใช้ AI
 - 1.2 Role and Responsibility: หน้าที่และความรับผิดชอบ
 - 1.3 Competency Building: การพัฒนาศักยภาพบุคลากร
2. AI Strategy การกำหนดกลยุทธ์ในการประยุกต์ใช้ AI
 - 2.1 Responsible AI Strategy: การกำหนดกลยุทธ์ในการประยุกต์ใช้ AI อย่างมีความรับผิดชอบ
 - 2.2 AI Risk Management: การบริหารจัดการความเสี่ยงจากการประยุกต์ใช้ AI
3. AI Operation การกำกับดูแลการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับ AI
 - 3.1 AI Lifecycle: การกำกับดูแลตลอดวงจรชีวิตของ AI
 - 3.2 AI Service Provision: การให้บริการ AI

ควรกำหนดกลยุทธ์ในการประยุกต์ใช้ AI และแผนปฏิบัติงาน (Roadmap) อย่างเหมาะสม โดยพิจารณาถึง

- ❖ โอกาสหรือประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับ และพิจารณาความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้ AI
- ❖ ผลกระทบเชิงลบที่อาจส่งผลกระทบต่อบุคคล องค์กร หรือสังคม

ขั้นตอนการกำหนดกลยุทธ์

1. มองหาโอกาสในการนำ AI มาประยุกต์ใช้
2. กำหนดเป้าหมายในการประยุกต์ใช้ AI ตามลำดับความสำคัญและความพร้อมขององค์กร
3. กำหนดกลยุทธ์ในการบริหารจัดการข้อมูลเพื่อสนับสนุนการประยุกต์ใช้ AI
4. กำหนดแผนปฏิบัติงาน (Roadmap) ในการประยุกต์ใช้ AI และจัดทำระบบต้นแบบ (Prototype) ก่อนขยายผลการใช้งานจริง

ขั้นตอนการบริหารจัดการความเสี่ยง

1. สื่อสารและหารือร่วมกัน (Communication and Consultation)
2. ทำความเข้าใจขอบเขตและบริบทของการประยุกต์ใช้ AI รวมถึงกำหนดเกณฑ์ ในการประเมินความเสี่ยง (Risk Criteria)
3. ประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) เพื่อมองเห็นความเสี่ยงและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น
4. การกำหนดมาตรการในการควบคุมและแก้ไขความเสี่ยง รวมถึงจัดทำแผนการดำเนินการ ควบคุม และแก้ไขความเสี่ยง (Risk Treatment Plan)
5. การเฝ้าติดตามและทบทวน (Monitoring and Review) ประสิทธิภาพในการควบคุมและแก้ไขความเสี่ยงที่เกิดขึ้น
6. การบันทึกและรายงานผลการบริหารจัดการความเสี่ยง (Recording & Reporting) ต่อ คณะกรรมการกำกับดูแล และผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงาน (Evaluation) และปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการความเสี่ยง

ข้อควรระวังในการใช้ AI ได้แก่ ไม่เอาข้อมูลส่วนบุคคล ความลับขององค์กร และข้อมูลที่ ละเอียดย้อนไปใช้

ประโยชน์ที่ได้รับต่อตนเอง

1. เข้าใจถึงความสำคัญ หลักการ และแนวทางของจริยธรรม AI รวมถึงแนวทางที่ใช้ในประเทศไทย เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม
2. ทราบถึงแนวทางการกำกับดูแล AI ในองค์กร และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ AI เพื่อรองรับการใช้ AI อย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบ

ประโยชน์ที่ได้รับต่อหน่วยงาน

หน่วยงานจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้ AI ได้อย่างมีจริยธรรม ปลอดภัย และมีธรรมาภิบาล พร้อมทั้งสามารถบริหารจัดการความเสี่ยง ยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงาน และสนับสนุนการขับเคลื่อนองค์กรสู่ยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน